

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, професора, професора кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

В'юник Ольги Володимирівни

на дисертаційну роботу

Татарченка Андрія Олександровича

«Механізм корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнних ризиків та відновлення економіки»,
що подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Рецензію підготовлено на основі ґрунтовного опрацювання дисертаційної роботи, наукових публікацій здобувача, а також матеріалів, що засвідчують апробацію та практичне впровадження одержаних результатів.

Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами.

Агропромисловий комплекс відіграє стратегічну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, формуванні експортного потенціалу та підтриманні соціально-економічної стабільності України. В умовах повномасштабної війни функціонування підприємств АПК відбувається під впливом комплексу воєнних, фінансових, логістичних та ресурсних ризиків, пов'язаних із руйнуванням виробничої інфраструктури, порушенням логістичних маршрутів, обмеженням експортних можливостей, зростанням вартості ресурсів та нестабільністю економічного середовища. За таких обставин особливого значення набуває забезпечення стійкості, адаптивності та здатності корпоративних структур АПК до відновлення.

Сучасні виклики зумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до корпоративного розвитку, орієнтованих переважно на нарощування масштабів діяльності, концентрацію капіталу та активів. Натомість пріоритетними стають гнучкість корпоративного управління, диверсифікація виробничих і логістичних зв'язків, цифрова та технологічна

модернізація, ресурсна ефективність, інвестиційна привабливість і здатність підприємств забезпечувати безперервність діяльності в умовах високої невизначеності. У дисертації корпоративний розвиток відповідно розглядається не лише як механізм економічного зростання, а й як інструмент забезпечення стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності підприємств.

Незважаючи на значний науковий доробок у сфері корпоративного розвитку та управління підприємствами АПК, подальшого опрацювання потребують питання комплексного поєднання інструментів корпоративного розвитку з механізмами управління воєнними ризиками, забезпечення адаптивності, ресурсної консолідації та формування передумов для повоєнного відновлення. Саме на вирішення цих завдань спрямована дисертаційна робота А.О. Татарченка, присвячена розробленню та обґрунтуванню теоретико-методичних засад і науково-практичних рекомендацій щодо формування та впровадження механізму корпоративного розвитку підприємств АПК в умовах воєнних ризиків та відновлення економіки.

Отже, обрана тема є своєчасною й актуальною, має вагоме теоретичне та практичне значення для забезпечення стійкості, конкурентоспроможності й подальшого розвитку підприємств агропромислового комплексу України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тематика дисертаційної роботи А.О. Татарченка відповідає сучасним пріоритетам розвитку економічної науки, пов'язаним із забезпеченням конкурентоспроможності підприємств агропромислового комплексу, удосконаленням механізмів корпоративного розвитку, підвищенням стійкості суб'єктів господарювання до воєнних ризиків та формуванням передумов для післявоєнного відновлення економіки.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної

справи Центральноукраїнського національного технічного університету. Робота безпосередньо пов'язана з виконанням наукової теми «Механізми підвищення інноваційної конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери» (номер державної реєстрації 0123U101568). У межах зазначеної теми автором обґрунтовано теоретико-методичні засади корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу, досліджено вплив воєнних ризиків, логістичних обмежень, цифровізації, інноваційної модернізації та корпоративного управління на їх конкурентоспроможність, а також розроблено науково-практичні рекомендації щодо формування адаптивно-консолідаційного механізму корпоративного розвитку підприємств АПК в умовах воєнних ризиків та відновлення економіки.

Окремі положення дисертаційного дослідження також пов'язані з науковою тематикою формування та розвитку кадрового потенціалу, що знайшло відображення в обґрунтуванні ролі людського капіталу як важливої складової стійкості та безперервності функціонування підприємств АПК. У роботі акцентовано увагу на кадровій резильєнтності, навчанні й перекваліфікації персоналу, формуванні кадрового резерву, використанні цифрових інструментів управління та розвитку партнерської взаємодії.

Таким чином, дисертаційна робота органічно інтегрована у науково-дослідну тематику університету, а отримані автором результати відповідають актуальним напрямам наукового пошуку щодо підвищення конкурентоспроможності, адаптивності та стійкості підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнних викликів і подальшого відновлення економіки.

Наукова новизна дисертаційної роботи.

Наукова новизна дисертаційної роботи А.О. Татарченка полягає у розвитку теоретико-методичних положень та обґрунтуванні науково-практичних рекомендацій щодо формування й реалізації механізму корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу в

умовах воєнних ризиків та відновлення економіки. Одержані результати поглиблюють наукові уявлення про зміст корпоративного розвитку аграрних підприємств, його ключові детермінанти, критерії оцінювання та напрями управлінського впливу в умовах високої невизначеності.

Вагомим науковим результатом дисертації є удосконалення сутнісного трактування корпоративного розвитку підприємств АПК. На відміну від підходів, у межах яких корпоративний розвиток пов'язується переважно зі зростанням масштабів діяльності, концентрацією капіталу, реорганізацією або підвищенням вартості бізнесу, автор розглядає його як безперервний, стратегічно керований та інституційно зумовлений процес якісно-кількісної трансформації корпоративної структури, спрямований на підвищення конкурентоспроможності, керованості, адаптивності, стійкості та здатності підприємств до відновлення.

Науковий інтерес становлять удосконалені концептуальні засади механізму корпоративного розвитку підприємств АПК, який представлено як цілісну адаптивну систему взаємопов'язаних інституційних, організаційно-управлінських, фінансово-економічних, інформаційно-аналітичних і технологічних інструментів та процедур. Особливістю авторського підходу є орієнтація механізму не лише на економічне зростання, а й на узгодження інтересів стейкхолдерів, мобілізацію ресурсів, управління ризиками, забезпечення життєздатності та прискорене відновлення корпоративних структур АПК.

Суттєве науково-методичне значення має запропонована автором система оцінювання ефективності корпоративного розвитку підприємств АПК. Її принциповою перевагою є перехід від фрагментарного використання окремих фінансових показників до комплексної діагностики, яка охоплює фінансово-економічну, виробничо-ресурсну, організаційно-управлінську, ринково-конкурентну, інвестиційну, інноваційно-цифрову, логістичну, соціально-екологічну та адаптивно-відновлювальну складові. Система критеріїв K1–K9 передбачає нормування показників, визначення вагових

коефіцієнтів, розрахунок інтегрального індикатора та радарну інтерпретацію результатів, що дозволяє виявляти сильні й проблемні складові корпоративного розвитку та визначати пріоритетні напрями управлінського впливу.

До безперечних переваг дисертаційної роботи слід віднести удосконалення механізму корпоративного розвитку підприємств АПК на засадах адаптивності та консолідації. Автором обґрунтовано необхідність переходу від моделі екстенсивного зростання до адаптивно-консолідаційної моделі, орієнтованої на стійкість, керованість і відновлюваність підприємств. У межах такого підходу визначено напрями фінансової буферизації, розвитку мультимодальної логістики, цифровізації управління, адаптивної консолідації ланцюгів створення вартості, ESG- та клімато-ризик-орієнтованого управління, а також розвитку людського капіталу і використання змішаного фінансування.

Подальшого розвитку набули науково-практичні положення щодо реалізації механізму корпоративного розвитку підприємств АПК у післявоєнний період. Автором обґрунтовано кризово-стабілізаційний, адаптивно-відновлювальний та інтеграційно-модернізаційний сценарії, визначено відповідні організаційно-інституційні, фінансово-економічні, інноваційно-технологічні та соціально-ризик-ESG інструменти, а також запропоновано використання KPI K1–K9, інтегрального індикатора і моніторингового блоку зворотного зв'язку для оцінювання результативності та коригування управлінських рішень.

Загалом результати дисертаційного дослідження характеризуються належним рівнем наукової новизни, внутрішньою логічною узгодженістю та теоретико-методичною обґрунтованістю. Вони поглиблюють наукові засади корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу та створюють методичне підґрунтя для підвищення їх стійкості, адаптивності, конкурентоспроможності й здатності до відновлення в умовах воєнних та повоєнних трансформацій.

Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформовані в дисертаційній роботі теоретико-методичні положення, аналітичні результати та науково-практичні рекомендації доведено до рівня конкретних пропозицій, придатних для використання органами державної влади і місцевого самоврядування, підприємствами агропромислового комплексу, аграрними корпоративними структурами, професійними об'єднаннями та інституціями підтримки бізнесу при формуванні та реалізації заходів із забезпечення корпоративного розвитку в умовах воєнних ризиків і післявоєнного відновлення економіки.

Практичну цінність мають запропонована автором адаптивно-консолідаційна модель корпоративного розвитку підприємств АПК, система критеріїв оцінювання його ефективності за K1–K9, інтегральне оцінювання, сценарний підхід до впровадження відповідного механізму та інструменти KPI-моніторингу і зворотного зв'язку. Розроблені положення можуть бути використані для підвищення фінансової стійкості, логістичної адаптивності, інвестиційної привабливості, цифрової зрілості, ESG-відповідності та кадрової резильєнтності підприємств, а також при формуванні програм їх відновлення й модернізації.

Практична спрямованість дисертаційного дослідження підтверджується впровадженням його результатів у діяльність ГО «Кіровоградська обласна сільськогосподарська дорадча служба», де авторські розробки використано при підготовці консультаційних матеріалів і рекомендацій для сільськогосподарських товаровиробників щодо підвищення адаптивності аграрного бізнесу, управління ризиками, посилення фінансової стійкості та вдосконалення організаційно-економічних підходів до корпоративного розвитку (довідка №2 від 28.04.2026 р.), а також Департаментом агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації при формуванні пропозицій щодо підтримки агропромислового виробництва, розвитку переробки, диверсифікації логістичних зв'язків та

підвищення інвестиційної спроможності підприємств АПК регіону (довідка №01-43/2 від 14.05.2026 р.).

Окремі результати дослідження використано Департаментом економічного розвитку та торгівлі Кіровоградської обласної державної адміністрації при обґрунтуванні напрямів післявоєнного відновлення регіональної економіки, стимулювання інвестиційної активності, підтримки корпоративних аграрних структур та розвитку ланцюгів створення доданої вартості (довідка №21-01-13/668/0.21 від 02.07.2026 р.), а також ТОВ «Агроресурс-2006» при вдосконаленні управління виробничими ресурсами, фінансової стабілізації, логістичного забезпечення, формуванні адаптивної стратегії розвитку та забезпеченні безперервності діяльності підприємства в умовах воєнних і ринкових ризиків (довідка № 29/05-26 від 29.05.2026 р.).

Окрім того, результати дисертаційного дослідження знайшли своє використання в освітньому процесі Центральноукраїнського національного технічного університету під час викладання освітніх компонент «Соціальна відповідальність та сталий розвиток», «Механізми регулювання праці та зайнятості», «Стратегічний та інноваційний розвиток соціально-економічних систем», «Сталий розвиток аграрного підприємства».

Повнота відображення результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення, наукові результати та висновки дисертаційної роботи А.О. Татарченка достатньо повно відображені в опублікованих працях здобувача та відповідають змісту проведеного дослідження. За темою дисертації опубліковано 7 наукових праць, серед яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 розділ у колективній монографії та 3 публікації апробаційного характеру.

У наукових публікаціях висвітлено теоретичні засади та еволюцію концепції корпоративного розвитку, особливості його прояву в агропромисловому виробництві, взаємозв'язок із економічною безпекою та

конкурентоспроможністю підприємств АПК, зарубіжний досвід корпоративного управління, тенденції розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнних ризиків, а також підходи до формування механізму корпоративної стійкості.

Основні результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, що забезпечило їх обговорення у науковому середовищі та підтверджує достатній рівень оприлюднення результатів роботи.

Окремі дискусійні питання і зауваження.

Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи, актуальність досліджуваної проблематики, комплексність проведеного дослідження та практичну цінність одержаних результатів, доцільно водночас виокремити окремі положення дискусійного характеру, які потребують додаткового обґрунтування та уточнення.

По-перше, у теоретичній частині дисертації автором ґрунтовно досліджено сутність та еволюцію корпоративного розвитку, його взаємозв'язок зі стійкістю, адаптивністю та трансформаційними процесами. Разом із тим, на нашу думку, робота виграла б від більш виразного категоріального розмежування понять «корпоративний розвиток», «корпоративна трансформація», «корпоративна стійкість» та «корпоративна адаптивність». В окремих положеннях дисертації змістові межі зазначених категорій певною мірою перетинаються, тому конкретизація їх співвідношення, відмінних ознак та місця у сформованій автором понятійній системі сприяла б посиленню теоретичної завершеності дослідження.

По-друге, безперечною перевагою роботи є проведення поглибленого аналізу корпоративного розвитку на прикладі п'яти підприємств АПК, що дало змогу автору простежити особливості їх функціонування та адаптації до сучасних ризиків. Водночас перспективним напрямом продовження дослідження вбачається розширення емпіричної бази за рахунок підприємств

різного масштабу та організаційних форм, зокрема середніх аграрних компаній, регіональних підприємств і кооперативних структур. Це дозволило б перевірити універсальність запропонованих методичних положень та повніше врахувати специфіку корпоративного розвитку суб'єктів АПК, які відрізняються за ресурсним потенціалом, рівнем капіталізації та можливостями протидії воєнним ризикам.

По-третє, заслуговує на позитивну оцінку розроблена автором система критеріїв K1–K9 та вагових коефіцієнтів, яка забезпечує комплексне інтегральне оцінювання ефективності корпоративного розвитку підприємств АПК. Разом із тим методичний інструментарій був би більш аргументованим за умови детальнішого висвітлення процедури встановлення вагових коефіцієнтів. Доцільним видається конкретизувати метод їх визначення та обґрунтувати вибір відповідного підходу – експертного оцінювання, методу аналізу ієрархій, використання статистичних залежностей чи іншого способу формування ваг. Така деталізація сприяла б підвищенню прозорості запропонованої методики та можливостей її практичного відтворення іншими дослідниками й підприємствами.

По-четверте, у третьому розділі дисертації цілком обґрунтовано визначено ESG-орієнтацію одним із важливих напрямів удосконалення корпоративного розвитку підприємств АПК. Водночас практичну складову дослідження можна було б посилити шляхом більш детального представлення алгоритму поступового впровадження ESG-принципів з урахуванням ресурсних можливостей підприємств. Зокрема, науковий інтерес становила б диференціація відповідних інструментів для великих корпоративних структур та підприємств середнього масштабу, для яких фінансові й організаційні можливості реалізації ESG-заходів можуть суттєво відрізнятися.

По-п'яте, запропоновані автором кризово-стабілізаційний, адаптивно-відновлювальний та інтеграційно-модернізаційний сценарії формують логічну основу для практичного впровадження механізму корпоративного

розвитку підприємств АПК. Водночас перспективним видається подальше поглиблення сценарного підходу шляхом його формалізації за часовими горизонтами, рівнями ймовірності реалізації, ключовими ризиками та кількісно визначеними індикаторами переходу між окремими сценаріями. Це посилило б прогностичну складову запропонованого інструментарію та створило додаткові можливості для його використання у процесі стратегічного планування корпоративного розвитку в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Наведені зауваження мають переважно дискусійно-рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, рівня її наукової новизни, теоретичної та практичної значущості, а окреслені аспекти можуть бути враховані автором як перспективні напрями подальших наукових досліджень.

Загальний висновок.

Детальне ознайомлення з дисертаційною роботою Татарченка Андрія Олександровича на тему «Механізм корпоративного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнних ризиків та відновлення економіки» дає підстави констатувати, що вона є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, у якій вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад та обґрунтування науково-практичних рекомендацій із формування і впровадження механізму корпоративного розвитку підприємств АПК з урахуванням воєнних ризиків та завдань відновлення економіки.

Одержані автором результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості, достовірності та практичної значущості. Запропоновані в дисертації концептуальні положення щодо формування механізму корпоративного розвитку підприємств АПК, система комплексного оцінювання його ефективності, адаптивно-консолідаційна модель корпоративного розвитку, обґрунтовані стратегічні пріоритети післявоєнного відновлення мають вагоме теоретичне і прикладне значення.

Таким чином, за рівнем актуальності досліджуваної проблематики, науковою новизною отриманих результатів, глибиною теоретичних узагальнень, практичною цінністю, належним ступенем обґрунтованості та достовірності висновків, а також відповідністю змісту визначеним меті й завданням дослідження дисертація Татарченка А.О. відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Зважаючи на викладене, дисертація Татарченка Андрія Олександровича може бути подана на розгляд разової спеціалізованої вченої ради для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

Кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри економіки,
менеджменту та комерційної діяльності

Ольга В'ЮНИК

Підпис Ольги В'юник засвідчую:

Проректор з наукової роботи та
міжнародних зв'язків
Центральноукраїнського національного
технічного університету

Андрій ТИХИЙ